

**КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ**

Дипломна робота

магістра

з теми:

**«ВИСАДКА СОЮЗНИКІВ В ІТАЛІЇ І
ФОРМУВАННЯ ІТАЛІЙСЬКОГО ФРОНТУ»**

Виконав: студент групи IstA1-M20
спеціальності 032 Історія та археологія
за освітньо-професійною програмою
Історія
очної форми навчання
Крайняй Юрій Юрійович

Науковий керівник:
кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії
Опря Ігор Анатолійович

Рецензент:

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Історіографія проблеми.....	6
1.2 Джерельна база дослідження	13
РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИСАДКИ В ІТАЛІЇ	20
2.1. Капітуляція Італії	20
2.2. Планування бойових дій в Італії	27
2.3. Стратегічні плани Німеччини та Італії що до оборони Італії	30
2.4. Стратегічний план США і Великої Британії щодо висадки в Італії	37
РОЗДІЛ 3. БОЙОВІ ДІЇ В ІТАЛІЇ.....	47
3.1. Проведення операції «Вісь».....	47
3.2. Висадка Союзників в Італії	56
3.3. Проведення Операції «Аваланш».....	59
3.4. Проведення операції «Слапстик».....	70
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	81
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Актуальність теми. В 1943 році у ході Другої світової війни відбувся остаточний перехід стратегічної ініціативи на сторону держав антигітлерівської коаліції. На той момент відбулись вирішальні битви на Східному фронті це була Сталінградська битва і битва на Курській дузі, на Тихоокеанському театрі воєнних дій це була битва за Гуадалканал, в Північній Африці союзникам вдалося знищити італо–німецьку групу військ в Тунісі, а також перенести війну на ворожу територію, влітку 1943 року силами англо-американського десанту була захоплена Сицилія і відповідно Союзники планували перенести війну на європейський континент.

Союзники змогли перенести війну ще ближче до кордонів Німеччини, адже тепер їх стратегічні бомбардувальники досягали цілей в Північній Італії, Австрії, Південній Німеччині і що не менш важливо нафтопромислів в Плоешті які знаходились в Румунії, і були надзвичайно цінними для Німеччини, адже нафта була стратегічним ресурсом для моторизованих і танкових армій Третього Рейху.

З 17 по 24 серпня 1943 року проходила Квебекська конференція ця зустріч мала велике історичне значення, оскільки на ній підтверджувався намір США і Великої Британії відкрити Другий фронт в Європі. Ця подія повинна була статися не раніше травня 1944 року. У цьому полягало порушення союзницьких зобов'язань США і Великої Британії відносно Радянського Союзу. Але крім цього Союзники вирішили продовжити війну в Європі проти Італії, ініціатором висадки в Італії був сер Вінстон Черчилль, який наполягав на тому щоб повністю вибити Італію з війни, і утримувати на Італійському фронті якомога більше німецьких дивізій, це б полегшило ситуацію на Східному фронті і при висадці в Нормандію в 1944 році, німці мали б менше резервів які можна б було перекинути на ці фронти.

Відкриття Італійського фронту мало важливе значення для результату війни в цілому, спричинило вихід Італійського королівства з війни і укладення

перемир'я з Союзниками. Відкриття Італійського фронту істотно вплинуло на перемогу над країнами Осі в Другій світовій війні.

Події, які відбувалися під час відкриття Італійського фронту, були предметом дослідження багатьох зарубіжних науковців. Зокрема, серед них можна виокремити Р. Аткинсона, Р. Доменіко, В. Коклі, Р. Лейбона, С. Майорова, С. Моніна, Е. Моріса, С. Морісона, М. Нокса, С. Роскілла тощо.

Разом з тим, варто відзначити, що на зазначену тематику практично немає наукових робіт вітчизняних дослідників, хоча визначена проблематика є важливою для розуміння ходу Другої світової війни в цілому. З огляду на це, актуальним є дослідження особливостей підготовки, реалізації та основних наслідків військових операцій під час висадки Союзників в Італії та формування Італійського фронту.

Об'єкт дослідження – військові операції Другої світової війни.

Предмет дослідження – особливості реалізації військових операцій під час висадки Союзників в Італії та формування Італійського фронту.

Мета дослідження полягає у визначенні основних передумов, ходу реалізації висадки Союзників в Італії та наслідків формування Італійського фронту для перебігу Другої світової війни.

З огляду на визначену мету було поставлено такі **завдання**:

- проаналізувати історіографію проблеми;
- охарактеризувати використану джерельну базу дослідження;
- окреслити передумови і плани щодо оборони та нападу країн Осі та Союзників відповідно;
- проаналізувати хід основних боїв, що проходили під час виконання висадок в Італії та формування Італійського фронту;
- визначити наслідки для Італії, Німеччини, США, Великої Британії та СРСР після висадки Союзників в Італії.

Методи дослідження. Під час написання роботи автор керувався принципами історизму та об'єктивізму. Використання методу аналізу дозволило об'єктивно розглянути основний перебіг військових операцій під час

ведення італійської кампанії. За допомогою історико–хронологічного методу було систематизовано історичні події в їх хронологічній послідовності. Застосування історико–географічного методу допомогло встановити відповідність між історичними подіями та явищами та географічними місцями, де ці події відбувалися. За використання методу системного аналізу було здійснено дослідження змісту основних історичних явищ та процесів. Для визначення основних характеристик ролі та направленості історичних процесів було використано методи факторного та динамічного аналізу. Причинно–наслідковий аналіз дозволив дослідити генезис історичних явищ та об'єктів.

Хронологічні межі дослідження охоплюють проміжок від серпня 1943 року по жовтень того ж року.

Географічні межі дослідження обмежуються регіоном Центрального Середземномор'я, і відповідно островами Сицилія, Корсика, Сардинія і Апеннінський півострів.

Елементи наукової новизни полягають у визначенні генезису перебігу подій під час формування Італійського фронту в їх єдності та взаємозв'язку, визначенні основних причин і наслідків військових операцій у ході висадки Союзників в Італії.

Практичне значення роботи полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використані як частина конспекту уроку з всесвітньої історії та факультативних занять в середній школі, лекційного курсу з Новітньої історії країн Європи та Америки, галузевих спецкурсів у ЗВО. У подальшому тема може бути розвинута до рівня дисертаційної роботи, за умови ширшого охоплення джерел, публікацій тощо.

Структура роботи відповідає меті та завданням і складається зі вступу, переліку умовних скорочень, трьох розділів, 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (70 позицій) і додатків. Загальний обсяг основної частини роботи складає 81 сторінку.

ВИСНОВКИ

За результатами здійсненого дослідження було сформульовано такі висновки.

1. Аналіз історіографії за визначеною проблематикою дозволив виокремити основні етапи історії досліджень ходу реалізації військових операцій в Італії в період серпня-жовтня 1943 року. Зокрема, було проаналізовано погляди дослідників щодо особливостей відкриття Італійського фронту. Зокрема, було визначено залежність ставлення того чи іншого науковця до факту висадки Союзників в Італії з огляду на його національну приналежність: в залежності від країни походження той чи інший дослідник висловлює підтримку таких дій Союзників або навпаки відзначає, що висадка в Італії була недоцільною (як про це, зокрема, говорять радянські історики).

Також варто відзначити фактичну відсутність вітчизняних досліджень з визначеної проблематики, що зумовлює необхідність подальшого її аналізу.

2. Під час аналізу джерельної бази дослідження було виокремлено наступні групи джерел: монографії, мемуарна література та статті. Також у роботі було використано штабну документацію Союзників, що допомогло краще зрозуміти особливості проведення військових операцій. Дослідження показало, що у джерелах достатньо повно висвітлено події в Італії у період серпня-жовтня 1943 року, разом з тим, відчувається недостатність італійської та німецької літератури щодо планування оборони Італії.

3. У дослідженні було окреслено основні передумови, що передували виконанню операції, зокрема, проаналізовано переговори в Квебеці, де і вирішувалося, яким чином Союзники будуть наносити свій наступний удар, географічне положення Італії, її стратегічну важливість для Союзників, описані сили Союзників та Осі перед операцією, їх стан і матеріально-технічну базу, географічні особливості Апеннінського півострову.

Визначено основні плани Союзників щодо атаки Італії і плани Осі щодо оборони острова, проаналізовано склад військового командування, склад

ічисельність військ перед операцією, дії військової розвідки перед операцією тощо.

Аналіз передумов, що вплинули на здійснення висадки в Італії, дозволив дійти висновку, що головним ініціатором висадки був саме В. Черчилль, саме через його наполегливість і вміння переконувати інших дозволило переконати Союзників у необхідності висадки в Італії.

Також варто відмітити особливості підходу до планування Союзників, так, план нападу розробляв об'єднаний англо-американський штаб, при висадці мали застосовуватись різні роди військ, тобто авіація, флот, морський і повітряний десант, всі аспекти операції були детально пророблені, що зумовило найкращу підготовку до висадки.

4. Проаналізовано найважливіші на погляд автора військові операції, битви, які відбувалися на території Італії впродовж серпня-жовтня 1943 року, охарактеризовано маневри, які робили війська на острові. Визначено основні втрачені можливості, які могли б бути використаними для досягнення кращого результату. Зокрема, описано тактику Союзників при наступі, а також тактику італійців і німців, яку вони використовували при обороні.

Визначено особливості проведення Італійської операції, на момент проведення якої вона була найбільшою десантною морською операцією. Командування Союзників використало досвід висадки в Італії для більшої висадки в Нормандії, яка досі залишається найбільшою десантною операцією. Операція досягла поставленої мети: сухопутні, військово-повітряні та військово-морські війська країн Осі були вибиті з півдня Італії, середземноморські морські шляхи були відкриті, а італійського диктатора Беніто Муссоліні було відсторонено від влади. У роботі висвітлено відступ сил Осі на північ.

Дослідження дозволило дійти висновку, що Союзники не наважились використати свою переважаючу матеріально-технічну базу для встановлення контролю над Центральною Італією з її важливими стратегічними об'єктами.

5. Визначено основні наслідки операції для обох ворогуючих сторін, їхні втрати, вплив операцій на загальне положення на фронтах, а також психологічний вплив на союзників Німеччини. Зокрема, визначено, що Італійська кампанія була причиною виходу Італії із «Осі» і приєднання її до союзників, але водночас це призвело до розв'язання громадянської війни.

Разом з тим, варто відзначити, що Італійська кампанія стала для союзних армій виснажливою, важкою боротьбою проти вмілого і досвідченого супротивника, що ховається за добре спланованими зміцненнями на місцевості, які підходять для оборони і зовсім не підходять для наступу. Ці фактори багато в чому звели нанівець перевагу Союзників у постачанні та повітрі.

Командуванням Союзників було отримано цінний досвід, використаний пізніше під час висадки на північ від Франції. Авіація Союзників отримала можливість здійснювати авіаційні нальоти на південну Німеччину та північну Італію, що залишалися під контролем нацистів. Проте відкриттям другого фронту висадка в Італії не вважалася, оскільки вона була проти основного союзника гітлерівської Німеччини, а не проти сил основного агресора.

Таким чином, в ході виконання дослідження вдалося опрацювати досить значний об'єм літературної та джерельної баз. Користуючись напрацюваннями різних істориків, нам вдалось здійснити спеціальне дослідження, в якому міститься узагальнюючий масив інформації про висадки в Італію та їх подальший вплив на хід Другої світової війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

І Джерела

- 1.Брагадин Марк Антонио Итальянский флот во Второй Мировой войне.- Москва : АСТ, 2000. 567 с.
- 2.Военные действия в Италии // Красная звезда . 1943. 01.10. Ст. 9 URL: <https://electro.nekrasovka.ru/books/6152978> (дата звернення 28.04.2021).
- 3.Десантные операции английских и канадских войск в Южной Италии // Правда. 43. 04.09. Ст. 4.URL:<http://mpgu.su/wp-content/uploads/2020/05/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0-%E2%84%96-220-%D0%BE%D1%82-4.09.1943.pdf> (дата звернення 25.09.2021)
- 4.Жуков Г.К. Воспоминания и размышления. Москва: Агентство печати новости, 1969. 729 с
- 5.Кессельринг Альберт Солдат до последнего дня. Воспоминания фельдмаршала Третьего рейха. 1933-1947. Москва : Центрполиграф, 2012. 532 с.
- 6.Кессельринг Альберт Люфтваффе: триумф и поражение. Воспоминания фельдмаршала Третьего рейха. 1933–1947. Москва: Центрполиграф, 2003. 377 с.
- 7.Монтгомери Б.Мемуары фельдмаршала / Пер. с англ. Богатырено Е. Д., Вебер В. А., Вознякевич Д. В., — М.: Вагриус, 2006. — 384 с.
- 8.Муссолини Б. Мемуары 1942-1943.Под редакцией Раймонда Клибански. Пер. с англ. В. Феоклистовой.Москва : ЭКСМО, 2004. 447 с.
- 9.Черчилль Уинстон Вторая мировая война. Т. 5. Москва : ТЕРРА, 1998. 377 с.
- 10.Эйзенхауэр Дуайт Крестовый поход в Европу. Смоленск: Русич, 2000. 528 с.
- 11.Canadian forces in Italy // The Ottawa Citizen. 43. 14.09. Ст. 3 URL:https://news.google.com/newspapers?nid=QBJtjoHfIPwC&dat=19430630&b_mode=2&hl=en (дата звернення 21.06.2021)

12. News from the front // The Gazette (Montreal) . 43. 25.09. Ст. 5.
URL:https://news.google.com/newspapers?nid=Fr8DH2VBP9sC&dat=19430505&_mode=2&hl=en (дата звернення 09.05.2021)

13. Capitulation and surrender // The New York Times. 43. 09.09. Ст. 2.
URL:<https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1943/09/09/87424126.html?pageNumber=1> (дата звернення 27.06.2021)

14. Marshall George, Bland Larry, Stevens Sharon The Papers of George Catlett Marshall: "Aggressive and Determined Leadership," June 1, 1943-December 31, 1944 (Volume 4). Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996. 840 p.

15. Germans fight with italians // The New-York Times 43. 19.09. С. 3.
URL:<https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1943/09/19/83942106.html?pageNumber=1>

16. Germans strike back // The Vancouver Sun. 43. 02.10. Ст. 4.
URL:<https://www.newspapers.com/image/490473603/?terms=The%20Vancouver%20Sun%20Vancouver%20British%20Columbia%20Canada%201943%20october&match=1>(дата звернення 13.05.2021)

17. Keitel Wilhelm The memoirs of Field-Marshal Keitel. Edited with an introd. and epilogue by Walter Gornitz. Translated by David Irving. London: 1st English edition., 1965. 288 p.

18. Guingand Frances de Operation Victory. - London: Hodder & Stoughton; revised edition , 1960. 281 p.

19. Italy betrayed Germany // The New-York Times. 43. 09.09. Ст. 2.
URL:<https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1943/09/09/issue.html> (дата звернення (16.07.2021)

20. Montgomery Bernard El Alamein to the River Sangro. Lucknow : Lucknow Books, 2015. 226 p.

21. Otway. Lieutenant-Colonel T.B.H. Airborne Forces. The Second World War 1939-1945 Army. Washington : The War Office; First Edition, 1951. 286 p.

22. Badoglio Pietro Italy in the Second World War: Memories and Documents . Santa Barbara: Praeger , 1976. 234 p.

23.U.S. Department of State United States and Italy, 1936-1946: Documentary Record. Washington: U.S. Government Printing Office, 1946. 236 p.

II Література

24.Батталья Р. История итальянского движения Сопротивления (8 сентября 1943 г.— 25 апреля 1945 г.). Москва : Издательство иностранной литературы, 1954. 656 с.

25.Боровець І.І. Словацька держава 1939-1945 рр.: історична генеза та особливості розвитку. Кам'янець-Подільський: Медобори2006, 2012. 352 с.

26.Громыко А. А.Переписка Председателя Совета Министров СССР с Президентами США и Премьер-Министрами Великобритании во время Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. В 2-х томах: Том II. Переписка с Ф. Рузвельтом и Г. Трумэнном (август 1941 г. — декабрь 1945 г.). Москва: Госполитиздат, 1958. 293 с. с.90

27.Громыко А.А. Переписка Председателя Совета Министров СССР с Президентами США и Премьер-Министрами Великобритании во время Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. В 2-х томах: Том I. Переписка с У. Черчиллем и К. Эттли (июль 1941 г. — ноябрь 1945 г.). Москва : Госполитиздат, 1958. 403с.

28.Израэлян Виктор Леонович Дипломатия в годы войны 1941-1945 гг.. Москва: Международные отношения, 1985. 480 с.

29.Кулиш В. М. История второго фронта. - Москва: Наука, 1971. 659с. С.201

30.Майоров С. Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны. Т. 24. 22-е июня 1941 г. - 31 декабря 1943 г. Москва: Госполитиздат , 1946. - 804 с.

31.Монин С. Польские вооруженные силы в Западной Европе, Средиземноморье и Атлантике в 1939-1945 гг. Вестник МГИМО-Университета. 2009;(5(8)):84-93. <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2009-5-8-84-93>

32. Роскилл С.У. Флаг Святого Георгия: Английский флот во Второй мировой войне / Пер. с англ. А. Больных. Москва: ООО «Фирма «Издательство АСТ», 2000. 560 с.

33. Скотони Джорджо Ренато Крах итальянского фашизма: ошибки руководства США и Англии и трудный выход главного союзника Германии из войны / Скотони Джорджо Ренато // Научные ведомости Белгородского Государственного Университета. Сер. История. Политология. 2016. - №8(229), вып.38.С. 75-81.

34. Типпельскирх Курт, фон История Второй мировой войны. Санкт-Петербург : Полигон, 1999. 795 с.

35. Atkinson, Rick The Day of Battle: The War in Sicily and Italy, 1943-1944. New York: Henry Holt, 2008. 848 p.

36. Bennett Ralph Ultra and Mediterranean Strategy. New York: William Morrow & Co, 1989. 496 p.

37. Blumenson Martin. Salerno to Cassino. Washington: United States Government Printing, 2013. 522 p.

38. Calvocoressi Peter, Wint Guy, Pritchard John Total War: Causes and Courses of The Second World War (Revised Second Edition) . New York : Pantheon Books, 1989. 1315 p.

39. Chant Christopher. The Encyclopedia of Codenames of World War II. London: Routledge 1st edition, 2014. 354 p.

40. Clark Lloyd Anzio. The Friction of War Italy & the Battle for Rome 1944. Boston : Atlantic Monthly, 2006. 416 p.

41. Cole Howard On Wings of Healing: The Story of the Airborne Medical Services 1940-1960 . Uckfield: Naval and Military Press, 2009. 268 p.

42. D'Este Carlo Bitter Victory.- New York : Harper Perennial, 2008. 688 p.

43. Dewaters Diane The World War II Conferences in Washington, D.C. and Quebec City: Franklin D. Roosevelt and Winston S. Churchill. Arlington: University of Texas, 2008. 164 p.

- 44.Domarus Max Hitler: Speeches and Proclamations, 1932-1945--The Chronicle of a Dictatorship . Wauconda: Bolchazy-Carducci Publishers , 2004. 3400 p.
- 45.Edwards Roger German airborne troops, 1936-45. Leicester : Macdonald & Jane's, 1974. 160 p.
- 46.Ferguson Greg The Paras 1940–84 (Elite). Oxford : Osprey Publishing, 1984. 52 p.
- 47.Fraser David Knight's Cross : A Life of Field Marshal Erwin Rommel . - New York: Harper Perennial, 1994. 640 p.
- 48.Garlinski Jozef The Swiss Corridor: Espionage Networks in Switzerland During World War II. - Darlington: J M Dent & Sons Ltd, 1981. 240 p.
- 49.Harclerode Peter Wings of War: Airborne Warfare 1918-1945. London: Weidenfeld & Nicolson, 2005. 656 p.
- 50.Iwen M. The Operational Art of Sustaining Operation Avalanche.Fort Leavenworth: School of Advanced Military Studies US Army Command and General Staff College, 2019 . 57 p.
- 51.Knox MacGregor Hitler's Italian Allies: Royal Armed Forces, Fascist Regime, and the War of 1940–1943. Cambridge: Cambridge University Press, 2009 . 224 p.
- 52.Koerner, Karl Theodor. Rail Transportation Problems in Italy.London : British First edition , 1947. 145 p.
- 53.Kogan Norman. Italy and the Allies. - Cambridge (USA): Harvard University Press, 1956. 258 p.
- 54.Matloff Maurice Strategic Planning for Coalition Warfare: 1943-1944 (United States Army in World War II: The War Department). Charleston: CreateSpace Independent Publishing Platform , 2015. 664 p.
- 55.Mitcham Samuel German Order of Battle: 291st-999th Infantry Divisions, Named Infantry Divisions, and Special Divisions in WWII (Volume 2) (Stackpole Military History Series (Volume 2)) . Mechanicsburg : Stackpole Books, 2007. 400p.

56. Molony Brigadier. Mediterranean and Middle East Volume V: the Campaign in Sicily 1943 and the Campaign in Italy 3rd September 1943 to 31st March 1944.- Uckfield: Naval and Military Press, 2016. 372 p.

57. Morris Eric. Salerno: A Military Fiasco. - New York: Stein and Day, 1983. 358 p.

58. Morison Samuel Eliot. Sicily-Salerno-Anzio: January 1943 - June 1944 (Vol 9 History of United States Naval Operations in World War II). New York: Little, Brown and Company, 1954. 413p.

59. Neillands Robin By Sea and Land: The Story of the Royal Marine Commandos . - Barnsley: Pen and Sword Military Classics, 2004. 445p.

60. Nicholson, G. Official history of the Canadian Army in the Second World War, Vol II The Canadians in Italy, 1943-1945. Ottawa: Queen's Printer, 1956. 807 p.

61. Potter E. Sea Power: A Naval History. - Annapolis: Naval Institute Press, 1981. 416 p.

62. Prasad Bisheshwar Official history of the Indian Armed Forces in the Second World War, 1939-45. New Delhi: Interservices , 1964. 428 p.

63. Ready Lee The Forgotten Axis: Germany's Partners and Foreign Volunteers in World War II . Jefferson: McFarland & Company, 2012. 575 p.

64. Reardon, Terry Winston Churchill and Mackenzie King: So Similar, So Different . Toronto: Dundurn Press, 2012. 432p.

65. David Reynolds Paras: An Illustrated History of Britain's Airborne Forces . London: British First edition , 1998. 265 p.

66. Roy Palmer Domenico. Italian Fascists on Trial, 1943-1948. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2011. 315p.

67. Saxon Timothy D. The German Side of the Hill: Nazi Conquest and Exploitation of Italy, 1943-1945. Charlottesville: University of Virginia Press, 1999. 377 p.

68. Styling Mark. B-26 Marauder Units of the MTO. Oxford : Osprey Publishing, 2008. 96p.

69. Tugwell Maurice Airborne to battle: A history of airborne warfare, 1918-1971 . London: Kimber , 1971. 367 p.

70. Westphal Siegfried, Humboldt-Dachroeden The Reinforcement of the German Army and the development of the ground situation in Italy up to the latter's defection. - London : Liddell Hart Centre for Military Archive, 1947. - 256 p.